Аркуша Лариса

Олександр Чернов

DOI: https://doi.org/10.32353/acfs.13.2026.21
УДК 343.985

Лариса Аркуша
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології,
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-0422-6416
e-mail: larisa_arkusha@ukr.net

Олександр Чернов
доктор філософії в галузі права (PhD),
доцент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології
Національний університет «Одеська юридична академія»
ORCID: https://orcid.org/0009-0002-6038-9479
e-mail: sanjehan.14@gmail.com

Класифікація та тактичне значення джерел отримання криміналістично значущої інформації під час розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів

У статті окреслено наукову проблему системної класифікації джерел інформації в умовах цифровізації та активної протидії розслідуванню тяжких та особливо тяжких злочинів.

Метою роботи є комплексне дослідження традиційних і нетрадиційних джерел криміналістично значущої інформації та визначення їх тактичного потенціалу.

Використано методи системно-структурного аналізу, класифікації та моделювання.

В результаті дослідження розширено класифікацію джерел за природою носія (цифрові, поведінкові, аналітичні, ситуаційні тощо), процесуальним статусом та ступенем стабільності.

Обгрунтовано висновок, що поєднання матеріальних слідів із даними смарт-пристроїв, біометрії та геолокації є вирішальним для побудови версій та подолання інсценувань.

Ключові слова: джерела криміналістично значущої інформації, розслідування, тяжкі злочини, особливо тяжкі злочини, класифікація, методи, тактика, кримінальне провадження, злочинна діяльність, слідчі (розшукові) дії; тактичні завдання.

Постановка наукової проблеми. У сучасних умовах розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів відбувається в ускладненому інформаційному середовищі, яке характеризується значним обсягом різнорідних даних, активним використанням цифрових технологій, поширенням організованих форм злочинної діяльності та наявністю цілеспрямованої протидії з боку правопорушників. Традиційні джерела криміналістично значущої інформації, зокрема матеріальні сліди, показання свідків, документи та речові докази, залишаються важливими, однак уже не вичерпують усього інформаційного потенціалу розслідування. Поряд із ними дедалі більшого значення набувають цифрові, технічні, поведінкові, аналітичні, відкриті та нетрадиційні джерела, які можуть містити відомості про підготовку, вчинення, приховування злочину, зв'язки між його учасниками, маршрути переміщення, фінансові операції, комунікації та посткримінальну поведінку осіб.

Проблема полягає в тому, що на практиці джерела отримання криміналістично значущої інформації нерідко використовуються фрагментарно, без належної систематизації, урахування їхньої природи, ступеня достовірності, процесуального статусу, стабільності та так-

тичного значення. Це може призводити до втрати важливих відомостей, несвоєчасного вилучення нестійких слідів, недооцінки цифрових або поведінкових даних, помилкового визначення напрямів розслідування, формального планування слідчих дій та недостатньої перевірки слідчих версій. Особливо небезпечними такі недоліки є у кримінальних провадженнях щодо тяжких та особливо тяжких злочинів, де кожне джерело інформації може мати вирішальне значення для встановлення істини, викриття організаторів, співучасників і осіб, які сприяли приховуванню злочинної діяльності.

Актуальність порушеної проблеми посилюється тим, що сучасний злочинець часто залишає не лише матеріальні, а й цифрові, фінансові, комунікаційні, біометричні, геолокаційні та поведінкові сліди. Водночас такі джерела можуть бути швидко змінені, видалені, зашифровані, спотворені або приховані. Тому перед криміналістикою та практикою досудового розслідування постає завдання вироблення комплексного підходу до класифікації джерел криміналістично значущої інформації, визначення їх тактичного значення та розроблення оптимальних алгоритмів їх виявлення, фіксації, перевірки й використання.

Таким чином, наукова проблема полягає у необхідності системного осмислення всіх можливих джерел отримання криміналістично значущої інформації під час розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів, включно з нетрадиційними джерелами, а також у визначенні їх ролі для побудови слідчих версій, планування розслідування, подолання протидії, забезпечення доказової перспективи та підвищення ефективності встановлення обставин кримінального правопорушення.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблематика джерел отримання криміналістично значущої інформації посідає важливе місце у сучасній криміналістичній науці, оскільки безпосередньо пов'язана з питаннями пізнання події злочину, побудови слідчих версій, планування розслідування та забезпечення доказової перспективи кримінального провадження. У науковій літературі зазначається, що криміналістично значуща інформація використовується для розкриття й розслідування злочинів, розшуку осіб, які їх учинили, а також для вибору найбільш ефективних тактичних прийомів проведення слідчих (розшукових) дій[1].

Значний внесок у розроблення загальних засад криміналістичної інформації зробили П. Д. Біленчук, В. В. Бірюков, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, М. В. Салтевський, та інші науковці, у працях яких розкрито інформаційну природу розслідування, значення слідів, показань, документів, речових доказів, криміналістичних обліків і спеціальних знань. У новіших дослідженнях увага зміщується від традиційного розуміння джерел інформації до комплексного аналізу цифрових, електронних, аналітичних та відкритих джерел.

Окремо слід відзначити дослідження О. А. Кожевнікова, присвячене науковим основам і класифікації джерел криміналістичної інформації. Автор аналізує підходи до визначення понять інформація, криміналістична інформація та криміналістично значуща інформація, а також наголошує на потребі систематизації джерел її отримання[2]. Це є особливо важливим для розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів, де джерела інформації мають різну природу, різний ступінь достовірності та різне тактичне значення.

У праці Д. Цибульського увага приділяється співвідношенню криміналістичної та криміналістично значущої інформації. Дослідник підкреслює, що криміналістично значущою стає та інформація, яка актуалізується у процесі розслідування і набуває практичного значення для встановлення обставин кримінального правопорушення[3]. Такий підхід

[1] Ікаєв А. Р. Джерела криміналістично значущої інформації під час розслідування втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність. [Sources of forensically significant information during the investigation of involving minors in criminal activity] *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2020. № 43. С. 168–171.

[2] Кожевніков О. А. Наукові основи та класифікація джерел криміналістичної інформації. [Scientific foundations and classification of sources of forensic information] *Українська поліцеїстика: теорія, законодавство, практика*. 2023. № 1(5). С. 31–37.

[3] Цибульський Д. Криміналістично значима інформація задля попередження кримінальних правопорушень. [Forensically significant information for the prevention of criminal offenses] *Юридичний вісник*. 2022. № 5. С. 232–239.

FUNDING

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

DISCLAIMER

The funder had no role in the study design, data collection and analysis, decision to publish, or preparation of the manuscript.

CONTRIBUTORS

The authors contributed solely to the intellectual discussion underlying this paper, case-law exploration, writing and editing, and accept responsibility for the content and interpretation.

Arkusha Larysa
Chernov Oleksandr

CLASSIFICATION AND TACTICAL SIGNIFICANCE OF SOURCES FOR OBTAINING FORENSICALLY SIGNIFICANT INFORMATION DURING THE INVESTIGATION OF GRAVE AND ESPECIALLY GRAVE CRIMES

The article provides a thorough study of the classification and tactical potential of sources for obtaining forensically significant information used during the investigation of grave and especially grave crimes. The relevance of the topic is driven by the transformation of crime in the context of global digitalization, where traditional methods of evidence collection face new challenges: the remote nature of actions, data encryption, and professional counteraction to the investigation. The aim of the work is to systematize existing information sources and identify new ones to increase the efficiency of solving the most dangerous offenses. A complex of methods was used in the research process: systemic-structural analysis allowed for the consideration of the investigative information environment as an integrated system; the comparative-legal method helped to compare procedural and orienting data; and the classification method served as the basis for grouping sources by the nature of the carrier, stability, and accessibility. Research results consist in the development of an expanded classification of information sources. The author provides a detailed analysis of not only traditional (material and ideal) but also non-traditional sources: Internet of Things data, smart home systems, biometric and geolocation patterns, as well as digital footprints in the media space. Particular attention is paid to behavioral sources, which allow for the reconstruction of the offender's psychological profile and the prediction of their further actions. It is proved that the successful investigation of grave crimes is possible only through the integration of traditional forensic tools with the latest digital technologies. It is determined that the tactical significance of each source depends on its stability: unstable information (digital and olfactory) requires immediate recording. The systemic use of the proposed classification allows investigators to avoid fragmentation in data collection, ensures a proper evidentiary base, and contributes

дозволяє розглядати джерела інформації не формально, а з позиції їх реальної придатності для вирішення тактичних і доказових завдань.

Останні наукові публікації значну увагу приділяють цифровій інформації та електронним доказам. У працях, присвячених цифровій криміналістиці, наголошується, що розвиток мережевих технологій змінив способи виявлення, вилучення й дослідження доказів, а цифрова криміналістика нині охоплює роботу не лише з комп'ютерною, а й з будь-якою інформацією у цифровому вигляді[4]. У навчальних і наукових виданнях з кіберзлочинності також підкреслюється значення електронних доказів, способів їх збирання та належного процесуального оформлення[5].

Разом із тим, незважаючи на наявність значної кількості праць щодо криміналістичної інформації, цифрових доказів, слідової картини, криміналістичної характеристики злочинів та інформаційного забезпечення розслідування, недостатньо розробленим залишається питання комплексної класифікації всіх можливих джерел отримання криміналістично значущої інформації під час розслідування саме тяжких та особливо тяжких злочинів. Потребують подальшого вивчення нетрадиційні джерела, зокрема дані смарт-пристроїв, відкритих цифрових платформ, поведінкових патернів, геолокаційних сервісів, аналітичних моделей, автоматизованих систем відеоспостереження та інших сучасних інформаційних середовищ.

Отже, аналіз наукових джерел свідчить, що у криміналістиці сформовано теоретичне підґрунтя для дослідження криміналістично значущої інформації, однак сучасна практика розслідування потребує подальшого поглиблення класифікації її джерел, визначення їх тактичного значення та розроблення комплексного підходу до поєднання традиційних і нетрадиційних інформаційних носіїв у кримінальному провадженні.

Метою статті є комплексне дослідження класифікації джерел отримання криміналістично значущої інформації під час розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів, визначення їх змісту, особливостей, доказового та тактичного потенціалу, а також встановлення ролі традиційних і нетрадиційних джерел у побудові слідчих версій, плануванні розслідування, подоланні протидії та підвищенні ефективності встановлення обставин кримінального правопорушення в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів завжди пов'язане з підвищеним рівнем складності, оскільки такі кримінальні правопорушення, як правило, характеризуються значною суспільною небезпечністю, ретельною підготовкою, використанням способів приховування, активною протидією слідству, залученням декількох осіб, наявністю корисливого, насильницького, політичного, організаційного або іншого складного мотиву. У таких провадженнях особливої ваги набуває своєчасне виявлення, належне фіксування, перевірка, оцінка та використання криміналістично значущої інформації. Від того, наскільки правильно слідчий, прокурор, оперативний працівник, спеціаліст або експерт визначать можливі джерела такої інформації, залежить повнота розслідування, обґрунтованість слідчих версій, ефективність планування, результативність окремих слідчих розшукових дій, допустимість доказів та загальна перспектива притягнення винних осіб до відповідальності.

Криміналістично значущою інформацією слід вважати будь-які відомості, що мають або можуть мати значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, механізму його підготовки, вчинення та приховування, особи правопорушника, потерпілого, співучасників, свідків, мотиву, мети, способу дій, знарядь, засобів, обстановки, на-

[4] Використання цифрової інформації в розслідуванні кримінальних правопорушень: матеріали міжнар. наук.-практ. круглого столу, м. Харків, 12 груд. 2022 р. [Use of digital information in the investigation of criminal offenses: materials of the international scientific and practical roundtable] / електрон. наук. вид., редкол.: В. Ю. Шепітько (голова), Г. К. Авдєєва, М. О. Соколенко. ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України, Лаб. «Використання сучас. досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю». Харків : Право, 2022. 104 с.

[5] Кіберзлочинність та електронні докази = Cybercrime and digital evidence: навч. посібник/ [Б. М. Головкін, О. І. Денькович, В. В. Луцик, Д. М. Цехан] ; за ред. канд. юрид. наук, доц. Ольги Денькович, д-р права, проф. Габріеле Шмельцер. Електрон. вид. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 298 с.

слідків, причинних зв'язків та інших фактів, що входять до предмета доказування або допомагають організувати процес розслідування[6]. Така інформація не завжди одразу має доказове значення. На початковому етапі вона може бути лише орієнтуючою, пошуковою, аналітичною або прогностичною. Проте саме з таких відомостей часто починається побудова слідчих версій, визначення кола осіб, які підлягають перевірці, встановлення маршруту переміщення правопорушника, виявлення місць зберігання знарядь злочину, майна, документів, цифрових носіїв або інших об'єктів, що мають значення для кримінального провадження.

Джерелом криміналістично значущої інформації є будь-який носій, об'єкт, особа, система, процес або явище, у якому відображені відомості про кримінальне правопорушення чи пов'язані з ним обставини[7]. У криміналістиці традиційно виділяють матеріальні та ідеальні джерела інформації. Однак сучасні умови розслідування вимагають значно ширшого підходу, оскільки інформація про злочин може міститися не лише у фізичних слідах або пам'яті людей, а й у цифрових середовищах, автоматизованих інформаційних системах, поведінкових реакціях осіб, фінансових потоках, відкритих джерелах, медіапросторі, біометричних даних, супутникових знімках, даних телекомунікацій, соціальних мережах, штучно створених цифрових образах, алгоритмічних слідах, геоінформаційних системах, приватних базах даних, медичних, освітніх, транспортних, банківських, митних та інших інформаційних масивах.

Найбільш загально джерела криміналістично значущої інформації можна класифікувати за природою носія на матеріальні, ідеальні, документальні, цифрові, біологічні, технічні, поведінкові, аналітичні, ситуаційні та нетрадиційні. Такий поділ має не лише теоретичне значення, а й безпосередньо впливає на тактику розслідування, оскільки кожен вид джерел потребує особливого способу виявлення, фіксації, вилучення, збереження, перевірки та подальшого використання.

Матеріальні джерела є одним із найважливіших різновидів криміналістично значущої інформації. До них належать предмети, речі, знаряддя, засоби, поверхні, речовини, мікрочастинки, сліди рук, ніг, транспортних засобів, інструментів, сліди пошкоджень, залишки пакувальних матеріалів, одяг, взуття, зброя, транспорт, предмети побуту, елементи обстановки місця події, будівельні конструкції, сейфи, двері, вікна, замки, кабелі, грунт, фарба, скло, волокна, пил, мастильні матеріали, паливні залишки, фрагменти електронних пристроїв та інші об'єкти матеріального світу. Їх значення полягає в тому, що вони відображають механізм події у фізичних змінах, які виникли внаслідок контакту, переміщення, тиску, руйнування, тертя, нагрівання, взаємодії речовин або використання певних знарядь. Матеріальні джерела часто мають високу доказову цінність, оскільки вони менш залежні від суб'єктивного сприйняття людини[8]. Водночас вони потребують професійного поводження, адже неправильне вилучення, недбале пакування, порушення умов зберігання або відсутність належної фіксації можуть призвести до втрати їх доказового значення.

Тактичне значення матеріальних джерел полягає у тому, що вони дозволяють перевірити правдивість показань, встановити спосіб проникнення, напрям руху особи, характер контакту між об'єктами, кількість учасників, послідовність дій, використані знаряддя, наявність боротьби, спроб приховування, інсценування або штучного створення певної обстановки. Під час розслідування тяжких злочинів матеріальні джерела мають бути виявлені максимально швидко, оскільки частина з них є нестійкою. Сліди можуть бути знищені погодними умовами, сторонніми особами, службами реагування, переміщенням предметів, прибиран-

[6] Бірюков В. В. Теоретичні основи інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів : монографія. [Theoretical foundations of information and reference support for crime investigation: monograph] Луганськ : ЛДУВС, 2009. 663с.

[7] Малярова В. О. Криміналістична інформація: поняття і сутність [Forensic information: concept and essence]. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2002. Вип. 18. С. 147–151.

[8] Щербаковський М. Г. Джерела криміналістичної інформації про механізм злочину [Sources of forensic information about the crime mechanism]. *Вісник Університету внутрішніх справ*. 1996. Вип. 1. С. 36–44.

to overcoming active counteraction by organized criminal groups. The scientific novelty lies in a comprehensive approach to combining material, procedural, and analytical information sources into a single investigative algorithm.

Key words: sources of forensically significant information; investigation; grave crimes; especially grave crimes; classification; methods; tactics; criminal proceedings; criminal activity; investigative (search) actions; tactical tasks.

Larysa Arkusha
Oleksandr Chernov

KLASSIFIZIERUNG UND TAKTISCHE BEDEUTUNG VON QUELLEN KRIMINALISTISCH RELEVANTER INFORMATIONEN BEI DER ERMITTLUNG SCHWERER UND BESONDERS SCHWERER VERBRECHEN

Dieser Beitrag befasst sich mit der wissenschaftlichen Problematik der systematischen Klassifizierung von Informationsquellen vor dem Hintergrund der Digitalisierung und gezielter Störmaßnahmen bei den Ermittlungen zu schweren und besonders schweren Verbrechen.

Ziel der Arbeit ist eine umfassende Untersuchung traditioneller und nicht-traditioneller Quellen kriminalistisch relevanter Informationen sowie die Bestimmung ihres taktischen Potenzials.

Dabei wurden Methoden der systemisch-strukturellen Analyse, der Klassifikation und der Modellierung angewandt.

Als Ergebnis der Studie wurde die Klassifizierung von Quellen nach der Beschaffenheit des Spurenträgers (digital, verhaltensbezogen, analytisch, situativ etc.), dem verfahrensrechtlichen Status und dem Grad der Stabilität erweitert.

Es wird die Schlussfolgerung fundiert dargelegt, dass die Verknüpfung materieller Spuren mit Daten von Smart-Geräten, Biometrie und Geolokalisierung von entscheidender Bedeutung für die Aufstellung von Ermittlungshypothesen und die Aufdeckung von Tatortinszenierungen ist.

Schlüsselwörter: Quellen kriminalistisch relevanter Informationen, Ermittlungen, schwere Verbrechen, besonders schwere Verbrechen, Klassifizierung, Methoden, Taktik, Strafverfahren, kriminelle Aktivität, Ermittlungsmaßnahmen, taktische Aufgaben.

Larisa Arkusha,
Oleksandr Chernov

CLASSIFICATION ET IMPORTANCE TACTIQUE DES SOURCES D'OBTENTION D'INFORMATIONS FORENSIQUES SIGNIFICATIVES LORS DE L'ENQUÊTE SUR LES CRIMES GRAVES ET PARTICULIÈREMENT GRAVES

Résumé

L'article décrit le problème scientifique de la classification systématique des sources d'information dans le contexte de la numérisation et de l'opposition active à l'enquête sur les crimes graves et particulièrement graves.

Le but de ce travail est une étude globale des sources traditionnelles et non traditionnelles d'informations forensiques significatives et la détermination de leur potentiel tactique.

Les méthodes d'analyse systémique et structurelle, de classification et de modélisation ont été utilisées.

À la suite de l'étude, la classification des sources a été élargie en fonction de la nature du support (numérique, comportemental, analytique, situationnel etc.), du statut procédural et du degré de stabilité.

La conclusion selon laquelle la combinaison de traces matérielles avec les données des appareils intelligents, de la biométrie et de la géolocalisation est cruciale pour la construction de pistes d'enquête et le dépassement des mises en scène est étayée.

Mots-clés : sources d'informations forensiques significatives, enquête, crimes graves, crimes particulièrement graves, classification, méthodes, tactique, procédure pénale, activité criminelle, actes d'enquête (de recherche), tâches tactiques.

ням, ремонтом, пожежею, затопленням або свідомими діями правопорушників.

Ідеальні джерела криміналістично значущої інформації пов'язані з відображенням події у свідомості людини. До них належать показання потерпілих, свідків, очевидців, підозрюваних, обвинувачених, співучасників, осіб, які володіють непрямими відомостями, спеціалістів, експертів, працівників підприємств, медичних працівників, водіїв, охоронців, сусідів, випадкових перехожих, представників органів влади або інших осіб, які могли сприймати окремі елементи події. Ідеальне джерело є складним, оскільки інформація проходить через індивідуальне сприйняття, пам'ять, емоційний стан, рівень уваги, особистий досвід, зацікавленість, страх, стрес, вплив інших осіб, соціальне середовище та час, що минув після події. Саме тому показання завжди потребують перевірки шляхом зіставлення з іншими джерелами.

Тактичне значення ідеальних джерел полягає у можливості отримання відомостей про те, що не завжди залишає матеріальні сліди. Людина може повідомити про підготовку до злочину, конфлікти, погрози, підозрілу поведінку, зміну способу життя, коло спілкування, попередні домовленості, маршрути, транспорт, висловлювання, емоційний стан учасників події, приховані мотиви, зв'язки між особами. Особливо важливими є первинні показання, отримані невдовзі після події, коли пам'ять ще не зазнала значних змін[9]. Водночас тактика роботи з такими джерелами повинна враховувати психологічний стан особи, небезпеку тиску, можливість помилки, навмисного викривлення або самообмови.

Документальні джерела охоплюють письмові, друковані, електронні та інші документи, що містять відомості про юридично або фактично значущі обставини. До них належать договори, акти, накладні, квитанції, службові записки, фінансові документи, банківські виписки, митні декларації, медична документація, журнали обліку, реєстраційні книги, кадрові матеріали, накази, протоколи, дозволи, ліцензії, довіреності, листування, внутрішні документи підприємств, документи органів державної влади, нотаріальні матеріали, документи про рух майна, транспортні документи, документи щодо перетину кордону, документи військового, освітнього, медичного або іншого обліку. Документальні джерела особливо важливі у провадженнях про організовану злочинність, корупцію, економічні злочини, фінансування злочинної діяльності, незаконний обіг зброї, контрабанду, злочини проти національної безпеки, службові злочини та інші кримінальні правопорушення, де істотне значення має встановлення ланцюга рішень, операцій, зв'язків та відповідальних осіб.

Тактичне значення документальних джерел полягає у тому, що вони дозволяють встановити формальну сторону злочинної діяльності, виявити розбіжності між фактичним і документальним станом речей, простежити рух коштів, товарів, майна, повноважень, доступів, наказів, дозволів або службової інформації. Документи можуть виступати як безпосереднє джерело доказів, як засіб перевірки показань або як орієнтир для проведення обшуку, тимчасового доступу, експертизи, допиту, огляду чи накладення арешту на майно. Особливо важливо своєчасно встановити оригінали документів, їх копії, електронні версії, чернетки, службове листування, метадані файлів, історію редагування та осіб, які мали доступ до створення або зміни документа.

Цифрові джерела сьогодні посідають одне з центральних місць у системі отримання криміналістично значущої інформації. До них належать мобільні телефони, смартфони, планшети, ноутбуки, комп'ютери, сервери, флеш-накопичувачі, карти пам'яті, зовнішні диски, хмарні сховища, електронна пошта, месенджери, соціальні мережі, електронні гаманці, криптовалютні адреси, цифрові платформи, системи відеоспостереження, IP-камери, реєстратори, банківські онлайн-сервіси, системи електронного документообігу, бази даних, журнали входу, файли cookie, кеш, історія браузера, геолокаційні дані, дані мобільних додатків,

[9] Пасека М. О. Джерела криміналістично значущої інформації про особу неповнолітнього правопорушника та її використання на стадії досудового розслідування [Sources of forensically significant information about the juvenile offender and its use at the pre-trial investigation stage]. *Актуальні проблеми держави і права.* 2014. Вип. 73. С. 495–502.

резервні копії, системні журнали, дані розумних пристроїв, електронні квитки, сервіси доставки, служби таксі, навігаційні системи, трекери, фітнес-браслети, смарт-годинники, автомобільні бортові комп'ютери, системи безконтактної оплати, електронні пропуски та цифрові сліди у мережевому середовищі.

Тактичне значення цифрових джерел полягає у їх здатності відображати поведінку особи у часі та просторі з високою деталізацією. За допомогою цифрових джерел можна встановити місцезнаходження особи, коло контактів, частоту спілкування, маршрути переміщення, час активності, наміри, підготовчі дії, приховані зв'язки, фінансові операції, використання псевдонімів, спроби видалення інформації, факти координації між співучасниками. Особливістю цифрової інформації є її швидкоплинність та вразливість до знищення[10]. Повідомлення можуть видалятися, акаунти блокуватися, дані перезаписуватися, журнали очищуватися, хмарні сервіси змінювати умови зберігання, а пристрої можуть бути дистанційно заблоковані або очищені. Тому в роботі з цифровими джерелами важливими є швидкість, технічна грамотність, залучення спеціаліста, дотримання процедур цифрової криміналістики, фіксація цілісності даних та недопущення несанкціонованої зміни інформації.

Біологічні джерела включають кров, слину, волосся, епітеліальні клітини, нігтьові залишки, піт, біологічні мікрочастинки, тканини, сліди дотику, генетичний матеріал та інші об'єкти, які можуть містити відомості про особу або контакт між особами, предметами і місцем події. Їх значення особливо велике при розслідуванні насильницьких злочинів, умисних вбивств, тяжких тілесних ушкоджень, статевих злочинів, викрадень, терористичних актів, злочинів, пов'язаних із вибухами, катастрофами або масовими подіями. Біологічні джерела дозволяють ідентифікувати особу, встановити її присутність на місці події, підтвердити контакт із потерпілим, предметом або транспортом, перевірити версії про механізм події та коло учасників.

Тактичне значення біологічних джерел полягає у необхідності особливо обережного поводження з ними. Такі об'єкти легко забруднюються, змішуються, руйнуються під впливом температури, вологи, світла, хімічних речовин або неправильного пакування. Тому слідчий має забезпечити належну ізоляцію місця події, використання засобів індивідуального захисту, окреме пакування, маркування, фіксацію місця виявлення та швидке направлення на експертне дослідження. У тяжких та особливо тяжких злочинах біологічна інформація часто є ключем до встановлення особи правопорушника, однак вона повинна оцінюватися у сукупності з іншими даними, оскільки сам факт наявності біологічного сліду не завжди однозначно пояснює обставини його виникнення.

Технічні джерела криміналістично значущої інформації охоплюють автоматизовані та напівавтоматизовані системи фіксації подій. Це камери відеоспостереження, домофони, охоронні системи, сигналізації, датчики руху, системи контролю доступу, турнікети, електронні замки, банкомати, термінали оплати, касові апарати, системи розпізнавання номерних знаків, GPS-трекери, системи моніторингу транспорту, бортові реєстратори, промислові датчики, системи обліку робочого часу, електронні перепустки, медичне обладнання, дорожні камери, системи паркування, автоматизовані системи митного або прикордонного контролю. Такі джерела мають велике значення, оскільки вони часто фіксують події незалежно від волі людини.

Тактичне значення технічних джерел полягає у можливості об'єктивної перевірки показань, встановлення часу, місця, маршруту, послідовності подій, присутності конкретної особи або транспортного засобу, факту доступу до приміщення, спроби проникнення, переміщення майна чи взаємодії між учасниками події. Водночас ці джерела потребують швидкого вилучення або копіювання, оскільки більшість систем зберігає дані обмежений час. Крім того, слід враховувати можливість

[10] Бірюков В.В. Використання комп'ютерних технологій для фіксації криміналістично значимої інформації у процесі розслідування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. [Using computer technologies to record forensically significant information in the investigation process: abstract of thesis] К.: НАВСУ, 2001. 225 с.

Larisa Arkusha,
Oleksandr Chernov

KLASYFIKACJA I ZNACZENIE TAKTYCZNE ŹRÓDEŁ UZYSKANIA ISTOTNYCH INFORMACJI KARNYCH PODCZAS DOCHODZENIA W SPRAWIE POWAŻNYCH I SZCZEGÓLNIE POWAŻNYCH PRZESTĘPSTW

W artykule zarysowano naukowy problem systematycznej klasyfikacji źródeł informacji w warunkach cyfryzacji oraz aktywnych przeciwdziałań w dochodzeniu w sprawie poważnych i szczególnie poważnych przestępstw.

Celem pracy jest kompleksowe badanie tradycyjnych i nietradycyjnych źródeł informacji o znaczeniu kryminalistycznym oraz określenie ich potencjału taktycznego.

Zastosowano metody analizy strukturalno-systemowej, klasyfikacji i modelowania.

W wyniku badań rozszerzono klasyfikację źródeł ze względu na charakter medium (cyfrowe, behawioralne, analityczne, sytuacyjne itp.), status proceduralny i stopień stabilności.

Uzasadniony jest wniosek, że połączenie śladów materialnych z danymi z inteligentnych urządzeń, biometrią i geolokalizacją ma decydujące znaczenie dla budowania wersji i pokonywania inscenizacji.

Słowa kluczowe: źródła informacji o znaczeniu kryminalistycznym, śledztwo, poważne przestępstwa, w szczególności poważne przestępstwa, klasyfikacja, metody, taktyka, postępowanie karne, działalność przestępcza, czynności dochodzeniowe (poszukiwawcze); zadania taktyczne.

технічних збоїв, неправильних налаштувань часу, втручання в систему, монтажу відео або неповноти запису.

Поведінкові джерела є відносно складним, але надзвичайно важливим видом криміналістично значущої інформації. Вони проявляються у діях, реакціях, звичках, комунікаційних моделях, змінах поведінки, способі життя, маршрутах, колі спілкування, способах уникнення уваги, характері пояснень, емоційних реакціях, посткримінальній поведінці особи. До таких джерел можна віднести раптове зникнення, зміну телефонів, видалення акаунтів, продаж майна, спробу виїзду, зміну зовнішності, надмірну зацікавленість перебігом розслідування, узгодження показань, створення фіктивного алібі, демонстративну поведінку, необгрунтоване уникнення контактів, нетипові фінансові витрати або спроби впливу на свідків.

Тактичне значення поведінкових джерел полягає у тому, що вони дозволяють виявляти непрямі ознаки причетності, встановлювати зв'язки між учасниками, прогнозувати подальші дії, визначати ефективну тактику допиту, обшуку, спостереження або інших процесуальних дій. Поведінкова інформація рідко може самостійно виконувати роль доказу, але вона має велике орієнтуюче значення[11]. Вона допомагає зрозуміти логіку дій правопорушника, його рівень підготовленості, ступінь організованості, наявність страху викриття, спроби контролювати інформаційне поле або впливати на інших осіб.

Ситуаційні джерела інформації пов'язані з обстановкою події, просторовим розташуванням об'єктів, часовими інтервалами, природними умовами, соціальним середовищем, характером місцевості, доступністю шляхів підходу і відходу, освітленням, наявністю камер, охорони, випадкових очевидців, особливостями приміщення, режимом роботи установ, транспортним навантаженням, погодою, рельєфом, забудовою, розміщенням предметів. Сама обстановка може містити важливу інформацію про те, чи була подія спонтанною або підготовленою, чи знав правопорушник місце, чи мав доступ, чи діяв самостійно, чи використовував допомогу інших осіб.

Тактичне значення ситуаційних джерел полягає у можливості реконструкції події. Аналіз обстановки дозволяє визначити реалістичність показань, виявити інсценування, встановити найбільш імовірний маршрут, перевірити видимість і чутність, оцінити час, необхідний для вчинення дій, визначити місця можливого знаходження слідів, камер, свідків або прихованих предметів. У тяжких злочинах саме ситуаційний аналіз часто допомагає побачити суперечності між заявленою картиною події та об'єктивними умовами.

Аналітичні джерела криміналістично значущої інформації виникають у результаті обробки масивів даних. До них належать аналітичні довідки, карти зв'язків, часові лінії, криміналістичні моделі, профілі, зведення оперативної інформації, результати порівняльного аналізу, схеми фінансових потоків, таблиці телефонних контактів, географічні карти переміщень, результати аналізу відкритих джерел, висновки спеціалістів щодо типових способів вчинення злочинів, узагальнення за серіями епізодів. Аналітичні джерела не завжди є самостійним доказом, однак вони мають велике значення для організації розслідування, оскільки дозволяють побачити структуру події, зв'язки між особами, повторюваність способу дій, приховану роль організатора, закономірності у виборі місця, часу, потерпілих або об'єктів посягання[12].

Окреме місце займають відкриті джерела інформації. До них належать соціальні мережі, публічні профілі, коментарі, фотографії, відео, геотеги, публічні реєстри, сайти оголошень, форуми, блоги, медіапублікації, архіви новин, карти, супутникові знімки, публічні закупівлі, судові реєстри, реєстри юридичних осіб, реєстри нерухомості, професійні платформи, маркетплейси, сервіси відгуків, публічні бази транспортних засобів, інформація про домени, сайти, акаунти, цифрові сервіси. Відкриті джерела можуть містити відомості про місцезнаходження особи, її зв'язки, інтереси, фінансову активність, майно, контакти, публічні висловлювання, конфлікти, маршрути, участь у певних подіях або спроби продажу викраденого майна.

Тактичне значення відкритих джерел полягає у можливості швидкого отримання орієнтуючої інформації без негайного втручання у приватну сферу особи. Проте така інформація повинна ретельно перевірятися. Профілі можуть бути фальшивими, фото старими, геотеги зміненими, повідомлення видаленими, акаунти створеними для маскування, а інформація може бути частиною дезінформації. Тому відкриті джерела доцільно використовувати як початковий орієнтир, який надалі перевіряється процесуальними засобами.

До нетрадиційних джерел криміналістично значущої інформації можна віднести такі носії та явища, які раніше не розглядалися як типові для криміналістики, однак у сучасних умовах здатні надати важливі відомості. Серед них варто назвати дані фітнес-трекерів, смарт-годинників, розумних колонок, домашніх систем безпеки, побутових приладів з підключенням до мережі, автомобільних мультимедійних систем, навігаційних додатків, електронних ключів, систем розумного будинку, цифрових дверних дзвінків, сервісів доставки їжі, онлайн-таксі, електронних квитків, сервісів оренди житла, електросамокатів, каршерінгу, паркувальних додатків, банківських push-повідомлень, історії без-

[11] Ващук О. П. Невербальна інформація, як один із видів криміналістичної інформації [Non-verbal information as one of the types of forensic information]. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* Серія: Юриспруденція. 2013. Вип. № 6. С. 110–113.

[12] Одерій О. В., Кожевніков О. А. Отримання криміналістично значущої інформації шляхом аналізу відкритих інтернет-джерел [Obtaining forensically significant information by analyzing open internet sources]. *Правовий часопис Донбасу.* 2020. № 4 (73). С. 144–155.

контактних оплат, даних ігрових платформ, криптовалютних транзакцій, NFT-гаманців, хмарних резервних копій, автоматичних фотоархівів, метаданих зображень, даних дронів, супутникових знімків, тепловізійних матеріалів, записів з бодікамер, даних медичних пристроїв, електронних щоденників, освітніх платформ, систем дистанційної роботи, корпоративних месенджерів та цифрових календарів.

Нетрадиційними також можуть бути запахові сліди, мікробіомні сліди, інформація про пилкові частинки, ґрунтові домішки, сліди рідкісних матеріалів, екологічні маркери, сліди переміщення через аналіз рослинності або забруднення, дані про енергоспоживання, показники водо- або газоспоживання, логування підключення до Wi-Fi, Bluetooth-сліди, сигнали безконтактних пристроїв, дані з систем автоматичного розпізнавання транспорту, записи приватних відеореєстраторів, матеріали випадкових очевидців, опубліковані в мережі, а також інформація, отримана шляхом криміналістичного аналізу медіаконтенту. У певних випадках значення можуть мати навіть поведінкові цифрові патерни, наприклад час звичайної активності користувача, стиль набору тексту, мовні особливості, типові помилки, спосіб оформлення повідомлень, темп відповіді, характер використання емодзі або повторювані комунікаційні звички. Такі дані потребують особливо обережної оцінки, але можуть бути корисними для ідентифікації особи, перевірки авторства повідомлень або встановлення факту користування конкретним акаунтом.

Тактичне значення нетрадиційних джерел полягає у тому, що вони дозволяють заповнити інформаційні прогалини там, де традиційні джерела відсутні, знищені або навмисно спотворені[13]. Якщо свідки не бажають давати показання, відеокамери не охоплюють потрібну ділянку, документи знищені, а підозрюваний заперечує свою присутність, допоміжне значення можуть мати дані з фітнес-пристрою, електронного пропуску, сервісу таксі, банківської операції, Wi-Fi-підключення або геолокації. Нетрадиційні джерела розширюють межі криміналістичного пізнання, однак вимагають високого рівня технічної, правової та тактичної підготовки.

За процесуальним статусом джерела криміналістично значущої інформації можна поділити на процесуальні та непроцесуальні. Процесуальні джерела формуються у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законом. Це показання, речові докази, документи, висновки експертів, протоколи слідчих розшукових дій, результати негласних слідчих розшукових дій, отримані у встановленому законом порядку. Непроцесуальні джерела охоплюють оперативну інформацію, повідомлення громадян, журналістські матеріали, результати відкритого моніторингу, службові повідомлення, аналітичні довідки, інформацію конфіденційного характеру, попередні консультації зі спеціалістами, матеріали внутрішніх перевірок, публікації у медіа, неофіційні відомості від осіб, які ще не допитані у процесуальному порядку. Тактичне значення цього поділу полягає у тому, що непроцесуальна інформація часто відіграє роль орієнтира, але не може автоматично використовуватися як доказ. Її необхідно перевірити, уточнити, зіставити з іншими відомостями та за потреби надати їй належної процесуальної форми[14]. Наприклад, оперативна інформація про місце зберігання зброї може бути використана для планування обшуку, але доказового значення набуде лише те, що буде виявлено, вилучено та зафіксовано відповідно до закону. Публікація у соціальній мережі може вказувати на зв'язок між особами, але потребує фіксації, перевірки автентичності, встановлення автора, часу створення та технічних параметрів.

За ступенем наближеності до події джерела можна поділити на первинні та похідні. Первинними є ті, що безпосередньо відобразили подію або її окремі елементи. Це місце події, очевидці, оригінальні записи камер, оригінали документів, первинні цифрові журнали, біологічні сліди, предмети, які використовувалися під час злочину. Похідними є копії, перекази, витяги, скриншоти, аналітичні зведення, резервні копії, дублікати документів, повторні записи, інформація, отримана через посередника. Тактичне значення полягає у тому, що слідчий повинен прагнути до роботи з первинними джерелами, оскільки вони мають вищу достовірність і менший ризик спотворення. Водночас похідні джерела не можна ігнорувати, адже вони можуть зберегти інформацію у разі втрати первинного носія.

За ступенем стабільності джерела можуть бути стійкими, відносно стійкими та нестійкими. Стійкими є документи, предмети, окремі речові докази, архівні записи, офіційні реєстри. Відносно стійкими є цифрові файли, записи камер, електронні журнали, дані мобільних додатків, які можуть зберігатися певний час, але підлягають видаленню або перезапису. Нестійкими є запахові сліди, сліди на відкритій місцевості, пам'ять очевидців, емоційні реакції, тимчасові цифрові дані, поточні геолокаційні показники, повідомлення з автоматичним видаленням. Тактичне значення цієї класифікації полягає у правильному визначенні черговості дій. Спочатку необхідно фіксувати те, що може швидко зникнути, а вже потім працювати з більш стабільними джерелами.

За рівнем доступності джерела поділяються на відкриті, обмежені, закриті та приховані. Відкриті доступні без спеціального дозволу. Обмежені потребують процесуального рішення, згоди володільця або спеціального порядку доступу. Закриті містять охоронювану законом таємницю, наприклад банківську, лікарську, адвокатську, службову або таємницю зв'язку. Приховані джерела навмисно мас-

[13] Лускатов О. В., Лускатова Т. О. Використання окремих нетрадиційних засобів для отримання криміналістично значущої інформації [Using specific non-traditional means to obtain forensically significant information]. *Криміналістичний вісник*. 2013. № 1. С. 101–107.

[14] Гевко В. В. Використання непроцесуальної інформації під час доказування у стадії попереднього розслідування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук [Use of non-procedural information during evidence collection at the pre-trial investigation stage: abstract of thesis]. Київ, 1996. 20 с.

куються правопорушником. Це схованки, зашифровані носії, анонімні акаунти, фіктивні документи, підставні особи, конспіративні канали зв'язку. Тактичне значення полягає у необхідності правильно обирати законний шлях доступу до інформації, не допускаючи порушення прав людини та процесуальних вимог.

За функціональним призначенням джерела можуть бути доказовими, орієнтуючими, перевірочними, допоміжними, контрольними та прогностичними. Доказові джерела використовуються для встановлення обставин кримінального провадження. Орієнтуючі допомагають визначити напрям розслідування. Перевірочні дають змогу оцінити достовірність інших відомостей. Допоміжні полегшують організацію слідчих дій. Контрольні дозволяють виявити суперечності, неправдиві показання або інсценування. Прогностичні допомагають передбачити поведінку підозрюваного, ризик втечі, знищення доказів, впливу на свідків або продовження злочинної діяльності.

Особливе значення під час розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів має взаємне зіставлення джерел. Жодне джерело не повинно оцінюватися ізольовано. Показання свідка необхідно перевіряти матеріальними слідами, відеозаписами, цифровими даними, документами та поведінкою інших осіб. Біологічний слід потребує пояснення у контексті обстановки, часу, можливості випадкового перенесення або попереднього контакту. Цифрові дані слід співвідносити з реальними переміщеннями, технічними можливостями пристрою, даними операторів, відео та показаннями. Документи мають перевірятися через фінансові операції, службові повноваження, фактичний рух майна або товарів. Саме комплексність забезпечує надійність криміналістичного висновку.

У провадженнях про умисні вбивства та інші насильницькі злочини особливе значення мають матеріальні, біологічні, ситуаційні, цифрові та ідеальні джерела. Місце події дає інформацію про механізм злочину, спосіб дій, можливу кількість учасників, характер контакту між особами та спроби приховування. Біологічні сліди можуть вказувати на присутність конкретної особи. Цифрові джерела допомагають встановити зв'язки, маршрути та попередні конфлікти. Свідчення очевидців або осіб з оточення потерпілого дають змогу зрозуміти мотив, передісторію та можливе коло причетних. Поведінкові джерела дозволяють оцінити дії підозрюваних після події, зокрема спроби уникнути слідства або створити неправдиве пояснення[15].

У провадженнях про організовану злочинність ключове значення мають джерела, що відображають структуру групи, розподіл ролей, сталість зв'язків, координацію дій та фінансове забезпечення. Це телефонні контакти, листування, спільні переміщення, фінансові операції, спостереження, дані з камер, документи, показання окремих учасників, вилучені записи, чорнова бухгалтерія, цифрові носії, дані про оренду приміщень, транспорт, зброю, засоби зв'язку, а також поведінка учасників після викриття. Тактичне значення таких джерел полягає у можливості довести не лише факт окремого злочину, а й організований характер діяльності, роль організатора, координаторів, виконавців і пособників.

У корупційних та економічних злочинах головними джерелами часто стають документи, фінансові дані, електронне листування, службові повноваження, банківські операції, тендерна документація, договори, акти виконаних робіт, бухгалтерські записи, корпоративні зв'язки, дані реєстрів, показання службових осіб, висновки експертів, аналітичні схеми руху коштів. Тактичне значення полягає у виявленні невідповідності між документально оформленими діями та реальним економічним змістом операцій. Тут особливо важливо не обмежуватися окремим документом, а встановлювати повний ланцюг ухвалення рішень, руху активів і фактичної вигоди.

У злочинах проти національної безпеки, терористичних злочинах, диверсіях, злочинах, пов'язаних із незаконним обігом зброї або вибухових речовин, важливими є джерела, що дозволяють встановити підготовчі дії, комунікації, фінансування, канали постачання, маршрути, технічні засоби, цифрові сліди, контакти з іншими особами, а також ідеологічну або іншу мотиваційну основу. Значення можуть мати відкриті публікації, зашифроване листування, дані про закупівлі компонентів, транспортні переміщення, записи камер, матеріали огляду місця події, експертні дослідження, інформація з прикордонних, митних, банківських і телекомунікаційних систем. У таких провадженнях джерела інформації мають не лише доказове, а й превентивне значення, оскільки дають змогу запобігти новим епізодам.

Важливим напрямом є використання спеціальних знань при роботі з джерелами криміналістично значущої інформації. Слідчий не завжди здатний самостійно виявити, правильно вилучити або оцінити складні технічні, біологічні, цифрові, фінансові чи психологічні дані. Тому залучення спеціалістів і призначення експертиз є необхідною умовою якісної роботи з такими джерелами. Судова медицина, трасологія, балістика, вибухотехніка, молекулярно-генетичні дослідження, комп'ютерно-технічна експертиза, почеркознавство, технічна експертиза документів, економічні експертизи, психологічні дослідження, мистецтвознавчі, товарознавчі, екологічні та інші види спеціальних знань розширюють можливості отримання інформації з об'єктів, які для неспеціаліста можуть виглядати нейтральними або незначними[16].

---

[15] Шепітько В. Ю., Коновалова В. О. Юридична психологія : підручник [Legal Psychology: textbook]. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2025. 280 с.

[16] Приходько В. О. Криміналістичні обліки розшукового призначення Експертної служби МВС України — джерела криміналістично значущої інформації [Forensic records of investigative purpose of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine — sources of forensically significant information]. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 3. С. 281–284.

Тактичне значення класифікації джерел полягає насамперед у правильному плануванні розслідування. Якщо слідчий чітко розуміє, які джерела можуть існувати у конкретній категорії злочину, він може своєчасно визначити, що потрібно оглянути, кого допитати, які документи витребувати, які цифрові пристрої вилучити, які записи зберегти, які експертизи призначити, які версії перевірити, які ризики втрати інформації нейтралізувати17. Класифікація допомагає уникнути хаотичності, дублювання дій, втрати часу та однобічності розслідування18.

Не менш важливим є тактичне значення джерел для побудови та перевірки слідчих версій. Кожна версія повинна спиратися на певну інформаційну основу. Якщо джерела вказують на підготовлений характер злочину, перевіряється версія про попереднє планування. Якщо виявлено ознаки приховування або зміни обстановки, формується версія про інсценування. Якщо цифрові та фінансові дані свідчать про стійкі контакти між кількома особами, перевіряється версія про груповий або організований характер дій. Якщо поведінка особи після події різко змінилася, це може бути підставою для перевірки її причетності або обізнаності.

Джерела криміналістично значущої інформації мають також важливе значення для подолання протидії розслідуванню. У тяжких та особливо тяжких злочинах правопорушники нерідко знищують речові докази, тиснуть на свідків, створюють фальшиві документи, узгоджують показання, використовують підставних осіб, шифрують листування, видаляють цифрові сліди, змінюють маршрути, маскують майно, поширюють неправдиву інформацію. Саме тому слідчий має працювати з кількома незалежними джерелами одночасно. Якщо одне джерело буде знищене або спотворене, інші можуть підтвердити або відновити необхідні відомості.

Водночас використання широкого кола джерел повинно здійснюватися з дотриманням законності, прав людини, принципу допустимості доказів та належної процесуальної форми. Особливо це стосується цифрових, телекомунікаційних, банківських, медичних, приватних і закритих джерел. Недотримання правових процедур може призвести до втрати доказового значення навіть тієї інформації, яка фактично є важливою і достовірною. Тому тактична ефективність не може відокремлюватися від процесуальної коректності.

Висновок. Підсумовуючи, джерела отримання криміналістично значущої інформації під час розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів утворюють складну багаторівневу систему. Вона охоплює матеріальні, ідеальні, документальні, цифрові, біологічні, технічні, поведінкові, ситуаційні, аналітичні, відкриті, закриті, первинні, похідні, традиційні та нетрадиційні джерела. Їх класифікація має практичне значення, оскільки дозволяє правильно організувати пошук інформації, визначити черговість слідчих дій, обрати тактичні прийоми, залучити необхідних спеціалістів, забезпечити збереження доказів, перевірити версії та подолати протидію розслідуванню. У сучасних умовах найбільш ефективним є комплексний підхід, за якого жодне джерело не абсолютизується, а всі відомості оцінюються у взаємозв'язку. Саме поєднання традиційних і нетрадиційних джерел, матеріальних слідів і цифрових даних, показань і документів, поведінкових проявів і аналітичних моделей створює надійну інформаційну основу для розкриття тяжких та особливо тяжких злочинів, встановлення істини у кримінальному провадженні та забезпечення невідворотності кримінальної відповідальності.

References

Biriukov, V. V. (2001). Vykorystannia kompiuternykh tekhnolohii dlia fiksatsii kryminalistychno znachymoi informatsii u protsesi rozsliduvannia [Use of computer technologies for recording forensically significant information in the investigation process] (Extended abstract of Candidate's thesis). Kyiv: NAVSU. [in Ukrainian]

Biriukov, V. V. (2009). Teoretychni osnovy informatsiino-dovidkovoho zabezpechennia rozsliduvannia zlochyniv [Theoretical foundations of information and reference support for crime investigation]: monohrafiia. Luhansk: LDUVS. [in Ukrainian]

Cibulskyi, D. (2022). Kryminalistychno znachyma informatsiia zadlia poperedzhennia kryminalnykh pravoporushen [Forensically significant information for the prevention of criminal offenses]. *Yurydychnyi visnyk*, (5), 232-239. [in Ukrainian]

Hevko, V. V. (1996). Vykorystannia neprotsesualnoi informatsii pid chas dokazuvannia u stadii poperednoho rozsliduvannia [Use of non-procedural information during evidence in the stage of preliminary investigation] (Extended abstract of Candidate's thesis). Kyiv. [in Ukrainian]

Ikaiev, A. R. (2020). Dzherela kryminalistychno znachushchoi informatsii pid chas rozsliduvannia vtyahnennia nepovnolitnikh u zlochynnu diialnist [Sources of forensically significant information during the investigation of involving minors in criminal activities]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Seriia: Yurysprudentsiia, (43), 168–171. [in Ukrainian]

Kozhevnikov, O. A. (2023). Naukovi osnovy ta klasyfikatsiia dzherel kryminalistychnoi informatsii [Scientific foundations and classification of sources of forensic information]. *Ukrainska politseistyka: teoriia, zakonodavstvo, praktyka*, 1(5), 31–37. [in Ukrainian]

17 Тищенко В. В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів : монографія [Theoretical and practical foundations of the methodology of crime investigation: monograph]. Одеса : Фенікс, 2007. 260 с.

18 Неня О. В. Засоби захисту та збереження криміналістично значимої інформації для підвищення ефективності розслідування кримінальних правопорушень [Means of protection and preservation of forensically significant information to increase the efficiency of investigation of criminal offenses]. *Криміналістика і судова експертиза*. 2021. Вип. 66. С. 353–368.

Luskatov, O. V., & Luskatova, T. O. (2013). Vykorystannia okremykh netradytsiinykh zasobiv dlia otrymannia kryminalistychno znachushchoi informatsii [Use of certain non-traditional means to obtain forensically significant information]. *Kryminalistychnyi visnyk*, (1), 101-107. [in Ukrainian]

Maliarova, V. O. (2002). Kryminalistychna informatsiia: poniattia i sutnist [Forensic information: concept and essence]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, (18), 147-151. [in Ukrainian]

Nenia, O. V. (n.d.). Zasoby zakhystu ta zberezhennia kryminalistychno znachymoi informatsii dlia pidvyshchennia efektyvnosti rozsliduvannia kryminalnykh pravoporushen [Means of protection and preservation of forensically significant information to increase the efficiency of criminal investigation]. *Kryminalistyka i sudova ekspertyza,* (66), 353-368. [in Ukrainian]

Oderii, O. V., & Kozhevnikov, O. A. (2020). Otrymannia kryminalistychno znachushchoi informatsii shliakhom analizu vidkrytykh internet-dzherel [Obtaining forensically significant information by analyzing open Internet sources]. *Pravovyi chasopys Donbasu*, 4(73), 144-155. [in Ukrainian]

Paseka, M. O. (2014). Dzherela kryminalistychno znachushchoi informatsii pro osobu nepovnolitnioho pravoporushnyka ta yii vykorystannia na stadii dosudovoho rozsliduvannia [Sources of forensically significant information about the personality of a juvenile offender and its use at the stage of pre-trial investigation]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, (73), 495-502. [in Ukrainian]

Prykhodko, V. O. (2018). Kryminalistychni obliky rozshukovoho pryznachennia Ekspertnoi sluzhby MVS Ukrainy - dzherela kryminalistychno znachushchoi informatsii [Forensic records of search purposes of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine - sources of forensically significant information]. *Porivnialno-analitychne pravo*, (3), 281-284. [in Ukrainian]

Shcherbakovskyi, M. H. (1996). Dzherela kryminalistychnoi informatsii pro mekhanizm zlochynu [Sources of forensic information about the mechanism of crime]. *Visnyk Universytetu vnutrishnikh sprav,* (1), 36-44. [in Ukrainian]

Shepitko, V. Yu., & Konovalova, V. O. (2025). Yurydychna psykholohiia [Legal psychology]: pidruchnyk (4th ed.). Kharkiv: Pravo. [in Ukrainian]

Shepitko, V. Yu., Avdieieva, H. K., & Sokolenko, M. O. (Eds.). (2022). Vykorystannia tsyfrovoi informatsii v rozsliduvanni kryminalnykh pravoporushen [Use of digital information in the investigation of criminal offenses]: materialy mizhnar. nauk.-prakt. kruhloho stolu. Kharkiv: Pravo. [in Ukrainian]

Tyshchenko, V. V. (2007). Teoretychni i praktychni osnovy metodyky rozsliduvannia zlochyniv [Theoretical and practical foundations of the methodology of crime investigation]: monohrafiia. Odesa: Feniks. [in Ukrainian]

Vashchuk, O. P. (2013). Neverbalna informatsiia, yak odyn iz vydiv kryminalistychnoi informatsii [Non-verbal information as one of the types of forensic information]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Seriia: yurysprudentsiia, (6), 110-113. [in Ukrainian]

Zekhan, D. M., Holovkin, B. M., Denkovych, O. I., & Lutsyk, V. V. (2022). Kiberzlochynnist ta elektronni dokazy = Cybercrime and digital evidence [Cybercrime and digital evidence]: navch. posibnyk (O. Denkovych & G. Schmelzer, Eds.). Lviv: LNU im. Ivana Franka. [in Ukrainian]

Надійшла до редколегії: 01.03.2026 / Рецензовано 17.04.2026 / Прийнято до друку 29.04.2026 / Доступно онлайн 30.05.2026

Приклад цитування

Аркуша, Л., Чернов, О. (2026). Класифікація та тактичне значення джерел отримання криміналістично значущої інформації під час розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів. *Архів кримінології та судових наук*. 1 (13). 224-234. DOI: https://doi.org/10.32353/acfs.13.2026.21